

Tine
Soben

Ti

Besede dolgih suhih let niso bile moje. Šle so. Za njimi je ostala najprej samo praznina. Ne za dolgo; kaj kmalu so vzkli prva semena vesti, drobna in nema, kot so neme tvoje zbledele ustnice. Prve dni sem mislil, da vse to ni nič, kvečjemu silvestrska slabost, premočno vino — pa so prišle dolge ure novega leta in me naučile potrpežljivosti in odštevanja.

In zrak mi je postajal sčasoma vse težji, barve so se nezadržno razblinjale, ostri obrisi so se razvlekli v meglene ploskve: tako se je dopolnil čas in prišla si k meni, vsa krhka in bledikasta, a bolj resnična od predmetov, ki se jih, izginjajočih, dotikajo moji pohlepni prsti. Ob tvoji nepremični nemosti sem naposled zaznal, da čas beži zares, da to ni samo jokavo besedičenje ljudi, opisanih na zadnjem listu knjige. V neskončnem prostoru, ki ga ni dosegla roka geografa, sva se znova srečala — kako drugače! Odslej boš tu, pri meni, morda se bom privadil tvoje navzočnosti, ki ne prepozna črk in se ne izdaja z glasom, morda celo strahu ne bom več čutil. Vse ti bom razkril, sleherno besedo bom izrekel s tebi slišno melodijo.

Se spominjaš hudodelskega avgusta in srinskega pogleda pred izložbo, ki je zbadala ulico s čipkastimi hlačkami, nedrčki in stezniki, ki so se privijali na vitko mavčasto telo? Seveda se spominjaš. Vidiš. Zdaj gledaš vse v drugačnih povezavah, brez teže in glasu lahko stopiš v vsak intimen hip. In veš. Tudi to, kako sem te takrat preselil k sebi, v pijanost in uživanje, kaj vse sem storil s tabo v sploščeni podstrešni sobi v trenutkih, ko si se morda brezskrbno hihitala v družbi prijateljic, razigrana, z odbleski sonca na gladini reke, na gladki površini kolesa, ki se je opolzko lepilo na razžarjeni asfalt, da je dišalo po smoli, po tistem fantu iz pogovora, po posterjih nad tvojo posteljo, morda po solzah in črnilu na blede rožnatem pisemskem papirju. Kaj vse sem storil s tabo! In zdaj si tu: vse veš, vse gledaš, nobenega prikrivanja. Zdaj si resnična. Nerazsežna. Dokončna.

Ne dojemam, kot dojemaš ti. Drugačna sva, čeprav nekoč ni bilo tako. A morda vseeno čutiš, da je zame, ki si še lastim predmete, pomembno tudi drobno doživetje:

tista modra jopa, ki je prvič razstrla podobo drugačnega strahu; tisto pozno poletje, že skoraj mrzlo, in lepa popoldanska paša z vonjem po pečeni koruzi, po dekliškem smehu, starejšem in bolj resnem od mojega, z vonjem po preznojenih laseh in zaupljivosti, ki jo zgrize in poje pohlevna krava; take popoldanske ure nekje daleč na robu, komaj vidne in ne več dosegljive; a ostal je vonj, ohranilo se je v ustih nekaj davnega okusa po brezskrbnosti, ki se je zlomila tik ob klasu kot prezreli ječmen; ostala so napol odprta dekliška usta in otrpli zven besed: ko smo jo zagledale, je že pojedla cel rokav; brez volje in naprezanja sem dolga leta hranil občutek solz, ki so tople oškropile prestrašena lica in skrbno skrile vase prelepo novo jopo brez rokava; na ognju je medtem že prasketalo bukovo vejevje, ki sem ga bil navlekel iz bližnjega jarka, drobne rdečkaste vejice so v plamenih najprej potemnele, potem so žalostno pokljajoč ponovno zardele in začele smoditi sočna rumena zrna; dišalo je, z vonjem so se pomešali megleni in utripajoči obrazi deklic, nekaj korakov za našimi hrbti je ležal košček modrega neba in še vedno ni izgubil svoje višinske barve, le na rokavu se je v kapljice nabralo nekaj kravje sline; izgovarjali smo pritajene besede, ki niso padle v sluh, tudi v okusu je bilo nekaj neužitnega, visoka gladka stena, ki je vmes: na tej strani rahlo drgetanje telesa, večerni hlad, materini vzdih in v nepopustljivem primežu otroške prsi, na drugi strani slutnja svetlo modrega veselja, pravkar minulega; kako blizu je bilo nenadoma vse tukajšnje, oblaki, daljni venec Alp, drvarnica, kolo brez zračnic na polenih, vse; stisnil sem se ob ograjo sosedovega vrta, obdan s temo in materinim zateglim klicanjem, ki je govorilo čudno skrivnostno, čeprav še razumljivo govorico žalosti in skrbi, pod temi zvoki pa so bolj resnične odzvanjale besede deklic, iz teme so se trgale penaste kroglice živinske sline; tudi ona ve za steno, ve, da ni nobena volna dovolj mehka, nobena tako modra, da bi lahko bila nebo; mračnost ure se je razvotčila v strah, da ni več pomoči, da je položen na vlažni, s slino natopljeni rob modrine nepreklicni konec; kako je tisti hip zarezal mrzaz strupeno do otroškega srca!

in šola; po vijugasti stezi, ki se je zvijala prek polja in ni obetala nič dobrega, se je prišlo do velike, še po zidarjih dišeče stavbe, široke stopnice so se nagnetle pred vhodna vrata, toliko barve, toliko stekla, ki ne vidiš skozenj, toliko teh čudnih in nepotrebnih stvari, da je tudi v notranjosti moralo obstajati nekaj, kar lahko vsak hip stegne roko po tebi; dvorane je bila ena sama votlost, tako silna se je dvigala nad vrsto zaprašenih čevljev št. 34, da sem jo čutil na zatilju kot vrečo kamenja, ki je usločila hrbet, upognila ramena in sem potem tako nezaten stopil proti vratom z oznako WC, natanko sem vedel, da je mrak za vrati še gostejši, in v hipu sem zaznal, da sem v celi stavbi sam in da pod mogočnostjo preobilnega prostora, previsokih stropov, prevelikih vrat ni žive duše, ki bi se

sklonila k meni, me za roko odpeljala naprej, odpela hlače in naciljala lulčka v smrdeči porcelan; deževni dan, ki ga ni najti v nobenem koledarju in je obstajal zamejen med šolske stene, ves strpan tja in namenjen samo meni, z zgoščenim mrakom, je nezadržljivo pritiskal vodo navzdol in ven, prijel sem se z roko med nogami in z vso močjo stisnil, čutil sem, kako je nekaj kapljic vseeno ovlažilo hlače, z drugo roko sem pritisnil mrzlo kljuko navzdol in s komolcem sunkovito odrinil in se pognal naprej, tja, kjer bi moral biti tisti beli porcelanasti lonček, iz katerega je tako neprijetno zaudarjalo: najprej je bila tema, čista in prazna, kmalu potem so začeli prihajati vanjo obrisi predmetov, najprej majhno okno, kot da bi brez teže viselo v temi, šele pozneje so prišli robovi in stena in takoj sem videl, da bi dosegel okno samo z dolgo lestvijo, vsajeno je bilo v steno tik pod stropom, ki je prostor zapiral v ozko, visoko celico; kjer bi morala biti tla, pa ni bilo ničesar, in tega sem se najbolj bal; če ni tal, potem mora biti kaj drugega, kaj trdnega vsekakor, da lahko stopiš in se ti ne vdre, tako mi je prišlo v glavo in sem se pomiril, ko sem zaznal pred sabo premikanje; okno s snopom sive svetlobe je bilo previsoko in ni vedelo, kaj leži pod njim, začutil sem, da nisem sam, in to je bilo prijetno; tema se je počasi razdelila v temnejše in svetlejšje lise, te so se premikale levo in desno, naprej, nazaj, dokler niso zavzele svojega pravega ležišča, in šele zdaj sem spregledal: po vsej dolžini straniščne celice so bila tla pokrita s črno preprogo, ki je bila na robovih razcefrana v lepe vzorce, kakršne sem videl samo na mrtvaških prtih vaških mrličev; kakšnih dvajset centimetrov od stene se je prt na obeh straneh nenadoma vzpenjal pokončno v strop in še vedno me je držal na nogah občutek, da nisem sam, kajti zdelo se je, kot da je tu nekdo zaspal in se zdaj prebuja; toda s prebujanjem nekaj ni bilo v redu, prijetnost človeške bližine me je izdajala in skrajno težko sem zadrževal vodo, ki je malo prej nisem niti čutil več; gledal sem starše, najprej sta na postelji sedela, odgrnila odejo in šele nato vstala, in sam sem delal prav tako; vstajanje pred mano je bilo drugačno, nič sedanja, nič odejo vstran, dvigalo se je scela, kot da bi ne vstajal človek, ampak nekaj kot les trdega, po dolžini, ki je z vstajanjem naraščala, se niti za las ni upognilo in prt je postajal črna piramida, potem pa ji je zdrsnil navzdol: celica je kontrastno zasijala, pred nogami se mi je pregibala črna harmonika, nad njo pa je poševno navzgor obmirovalo golo, voščeno blede telo z mrtvaško sklenjenimi rokami in s podvezo pod brado, ne moško in ne žensko mi bilo, vseh odvečnosti rešeno telo, celo oči so bile zgolj jamice, napolnjene z nečim belim; vsa resničnost se je v trenutku zgostila v eno misel, v en ukaz: razklati usta za A in zakričati, tuliti A, dolgo, zavijajoče, grgrajoče kričati A, nekdo ga bo vendar slišal, mora ga slišati in ga rešiti — pa je bila le voda, ki je tekla, tekla, in nemost do bolečine razprtih ust in spomin na hladno tišino podeželske cerkvice, na verouk, na strašne prizore, in drugič v življenju občutek, da se je nekaj končalo brez pravice do ugovora in za vselej.

Morda je dobro, da me spremljaš: moja noga stopa v tvoj korak in niti za trenutek ne ostanem sam. A včasih mi je tvoja nevsiljiva bližina v napo-

to, rad bi stopil nekoliko vstran in povedal kaj preprostega, kaj tako drobnega, da se ne bi zdelo vredno pomisliti na razsežnosti, na začetek, na konec, toda začutim te in že je vse sprevrženo, vse vtirjeno na pot, ki je pred nama. Potem začnem izgovarjati besede, kličem predmete, da bi jih videla, postavljam jih nasproti: glej, to je gora, in glej, to je dolina. Ti pa veš, da tega ni. Da je oboje eno, čeprav nemara le zato in od takrat, ko sva postala nerazdružna. Gledaš Krko, ki zeleno teče čez moje preplašene oči in se pogloblja v tolmune; smrtni let kačjega pastirja je na travnati obali razrahljal zrak in spustil nekaj osamelih žarkov do gladine — to je v očeh odsev upanja, da se vseeno izplača, da ni nesmiselno oditi po stezi ob tistih kamnih in nabrati šopek omamnega vonja ali celo sam šopek spominov, da ni neumno vedeti, kako je v davnini tod hodila bosonoga Ilirka z razpuščenimi lasmi, legla v visoko travo, ne misleč na koprive, ki so jo žgale v golo telo.

Lepa je zelena koža Krke, a kaj naj to pomeni zdaj Ilirki?

Včasih na kamniti poti. Ko ves upehan skloniš telo naprej, ko si pomagáš z rokami in primeš kamen, prsti se ga držijo, kako fino se prilagajo mehke blazinice, nobenih misli ni, in ko prideš do travnatega roba, ko se spustiš na kolena, ti majhni trni, ki jih nisi slutil, poženejo v oči sliko: v poletni vročini se lesketa jarem, kot da pozna zlobo in srd, se zajeda v debelo kožo na vratu, rogovi so žalostni, ker ga ne dosežejo, preblizu je, preveč po meri, in vsa ogromna volovska moč se zliva v belo oko, z ugašajočo temno iskro v sredini in z rojem nadležnih muh, ki se naslanjajo v solzah. Potem pogledaš kamen, ki ga še vedno stiskaš v dlani. Kako lepa školjka, rečeš. Spomniš se obrazov, velike preparirane učilnice za biologijo in časa, ki teče, teče. — Sredi jase se ozreš — spodaj šumi reka in dviguje topel veter, ki se ti zapodi v rožnato krilo, nad belimi stegni srfotajo pisani metulji, radosten zvonček se ti predrami v ustih — že spet bežiš. Za sabo pričakuješ moj zasopli tek, sama si izbrala to pot do sotočja, kako mi bije srce, ko te gledam na trikotniku pred seboj, v omahujoči poletni travi, temno zelena Krka na desni, kot Sava mrzla smrt na levi, ko te dohitim:

Kako lepa si, prijateljica moja, poslavljaljoča se jegulja. Trave pristojijo tvoji slečeni lepoti, tako rahli so dotiki, kot da nimava teles. In vendar sva tu z barvami in vonji in z zasoplo govorico razburkane krvi: do kosti me stresa tvoja vodoravna strast, na tisoče kresov sva si prižgala v čutih, vsa si moja in življenje, ki mi vre po žilah, ne bega tvojega duha. Lahkotna si, kot da ne čutiš vozla, ki sta ga spletli najini telesi, in ni ostrine meča, dovolj ostre zanj; kot da ti je umljiva večno nedoumna prepletenost hrepenjenja in strahu, ki daje Krki smer in ravnim bilkam rast. Kako me jemlješ! Vase. Vase! O, kako me jemlješ! Toda — saj ni še čas . . . Tvoje ustnice so tople in vlažne in pripravljene, da me nežno odrešijo strahu. Čisto človeške so videti, čisto ženske in tako žive, da mi je komaj mogoče verjeti, da so — kdaj že! — za vselej otrpnile v onemelost.